

est quis circumstantiam in attributis personæ ponat; sex vero quæ reliquæ sunt, in attributis negotio constituant. Et primam quidem ex circumstantiis, quæ est quis, quam personæ attribuit, secat in undecim partes: nomen, ut Verres; natura, ut barbarus; victus, ut amicus nobilium; fortuna, ut dives; studium, ut geometricus; casus, ut exsul; affectio, ut amans; habitus, ut sapiens; consilium; ut imo age, care pater, cervici imponere nostræ; facta, ut orationes hæc quæ extra illud factum dictumque sunt quod nunc in iudicium vocatur.

2. Reliquas vero circumstantias, quæ sunt quid, cur, quando, ubi, quomodo, quibus auxiliis, in attributis negotio ponit. Quid et cur dicens, continentia cum ipso negotio in causa constituens. Quid vero secans in quatuor partes: in summam facti, ut parentis occisio; ante factum, ut concitus rapuit gladium; dum fit, vehementer percussit; post factum, in abdito sepelivit. Quæ omnia cum sint, tamen quoniam ad gestum negotium de quo quæritur pertinent, non sunt ea facta quæ in attributis personæ pertinent, vel numerata sunt. Illa enim extra negotium de quo agitur posita, personam informantia, fidem ei negotio præstant de quo versatur intentio: hæc vero facta quæ continentia sunt cum ipso negotio, ad ipsum negotium de quo quæritur pertinent. Postremas vero quatuor circumstantias Cicero ponit in gestione negotii, quæ est secunda pars attributorum negotiis. Et eam quidem circumstantiam, quæ est quando, dividit in tempus, ut nocte fecit; et in occasionem, ut cunctis dormientibus. Ubi vero ex circumstantiis locum dicit, ut in cubiculo fecit. Quomodo vero, ex circumstantiis modum, ut clam fecit. Quibus auxiliis, ex circumstantiis facultatem appellat, ut cum multo exercitu.

3. Sed ne id quod dictum est dum fit, idem putetur esse et id quod est in gestione negotii, hæc discretio est, quod dum fit illud est quod eo tempore admissum est dum facinus perpetratur, ut percussio. In gestione vero negotii ea sunt quæ et

* Deest sine in cod.

A ante factum, et dum fit, et post factum, quod gestum est contineant. In omnibus enim tempus, occasio, locus, modus, facultas inquiritur. Rursus dum fit, factum est quo administratum est negotium. Quæ vero sunt in gestione negotii, non sunt facta, sed facta adhærentia, et quodammodo subjecta ipsi quod gestum est negotio. Amplius ea quæ sunt in gestione negotii sine his quæ sunt continentia cum ipso negotio esse possunt. Illa vero sine his esse non possunt: adjuncta vero negotio, ipsa quoque fidem faciunt quæstioni. Sunt autem ea quodammodo effecta et respicientia negotium quod agitur hoc modo.

4. Nam circumstantiæ septem in attributis personæ vel negotio numeratæ sunt. Hæc cum a iis cœperint comparari et quasi in revelationem venire, fiunt aut genus, aut pars, aut contrarium, aut eventus, aut majus, aut minus, aut simile, aut æque magnum, aut disparatum. Hæc itaque accidunt circumstantiis, quæ in attributis negotiorum numerata sunt; ut dum aliis comparantur, sumantur ex his argumenta facti dictive, quod in iudicium vocatur. Distant autem superioribus, quod superiora vel facta continebant, vel factis ita adhærebant, ut separari non possent; ut locus, tempus, et cætera quæ gestum negotium non omittunt. Hæc vero quæ sunt adjuncta negotio, non inhærent negotio, sed accidunt circumstantiis: et tum demum argumenta præstant, cum in comparisonem venerint ea quæ adjuncta sunt negotio.

5. Sumuntur vero argumenta non ex contrarietate, sed ex contrario; et non ex similitudine, sed ex simili; ut appareat ex revelatione sumi argumenta, in adjunctis negotio; et ea esse adjuncta negotio, quæ sunt ad ipsum de quo agitur negotium affecta. Consecutio vero neque in ipsis inest rebus, neque ex comparatione reperitur; sed rem gestam vel antecedentia consequuntur vel comitantia. Et quoniam facilis eorum locorum est discretio, tractatum huc usque constitui. Explicat.

APPENDIX

AD OPERA PHILOSOPHICA BOETHII.

AN. MANL. SEV. BOETHII

DE DISCIPLINA SCHOLARUM.

PROŒMIUM.

Vestra novit intentio de Scholarium Disciplina compendiosum postulare tractatum, utinam a spiritus mei parvitate, prout facultas suppetit, ingenique declivitas, ærumnarumque tenacitas, amicis vestris, o Martiane, petitionibus tentabo acquiescere. Et licet duplici genere commentorum sin impeditus, non tamen omnino diversorum, in quasdam Aristotelis

D necnon aliorum philosophorum editiones, proprioque attenuatus studio, et inhumani regis Gothorum cruciatu corrosus, philosophico me præveniente consolato, extremaque profundæ Trinitatis perspicatione permollitus. Quid enim gymnasiarum exercitu lucidius quam in artificiali et naturali progressionem debita cognitio, et quam virium intelligentiæ gradualis exhibitio! Eloquentiæ enim partes decenti artificia-

zium et naturalium processu, et perspicua intelligentiæ comprehensione novimus stabiliri. Imprimis ergo prima scilicet puerorum oblectamenta sunt prælibanda. Secundo videlicet qualiter adulatorum elatio magistratui subijcienda sit, et disciplinæ connectenda. Tertio de eorum elatione reprimenda, exemplorum commendatione distincte exponenda. Quarto de scholarium sagaci provisione eorumque gradualis statione. Quinto qualiter scholarium venerabilis ac sincera devotio ad magistratum profecta sit. Sexto de magistratum norma trinaque divisione et tunc erga subditos modoque docendi præcognito. Hæc autem ad intelligentiæ cognitionem suscepimus peragenda, pristinum modum tractandi fere omitentes, nunquam leviori stylo perusi, quoniam in majori parte pro rudibus informandis est executio, et tanto levior dilucidandi debet esse translatio.

CAPUT PRIMUM.

Cum autem indiscrete impetens septem infantia ducitur ad induendum, cavendum est ne membrorum indecens sit dispositio, ut pote integralium, et aeris intemperies, ut pote constringentis hiemis obtusitas, et comburentis æstatis profunditas periculi generet incrementum. Legitur enim Timothei filium lepra incumbente, castratum, loripedem, gibbositatem, doctrinæ mancipatum, plebeiam exsiliis abiectionem suorumque sociorum detractionem ridiculosam. Similiter prætoris suburbani filium canicula instigante literis viduus mancipatum, cum autem solita non gauderet umbra, propria virtute ditatus, ictericia pœna permollitus, vitalibus tandem spiritibus attenuatus, lymphatico morbo occubuit. Ecce quantum difficultatis membrorum indecens indispositio, et aeris intemperies teneritati puerili contulerunt.

Cibarium autem medicis sit facultas;

Potus autem sit tenuis ejusdemque parcitas;

Vestis autem similiter absit penuria.

Imprimis igitur figurarum elementa repræsentantium imprimenda est dilectio, conjungendarumque literarum non parum artificiosa conjunctio. Nec tali laborioso certamine inultum est insistendum, nec cito ut Servio placet abeundum, quoniam si visus est in multis promptior, in aliis reperitur tunc et habilior. Secundum laboriosi certaminis stat ædificium, in Probi Didimique traditionibus, necnon aliorum philosophorum quoque venerabilis commendat auctoritas. Animadvertendum est autem in hujusmodi ut si resolutioni subjaceat lata traditio, et a discantis idioma verbo tenus explicatum sit, fundamenti enim tenacitate in his oportet consistere. Nec meustruoso saltem Pœbes abeundum est, nec solari cursu tantum confirmandum, sed explere Mercurii in intervallo, eisdemque fere duplicato diligenter immorandum. Diligentiam enim cujuslibet operis obtusitas permollitur. Seneca traditio, in expletio Lucani, Virgillii prolixitas, et Statii urbanitas, dura Flacci translatio, durior Persii editio, Martiani non indigna læsio, Nasonis dæcretio, sunt indignanda memoriali que cellule commendanda. Cæterorumque philosophorum (prout ingenii suppetit capacitas) non sub silentio est prætereunda moralitas, ut sic sententiosa dictaminis vigeat serenitas, et metrorum flureat juvenilitas. Quam Tulli venerabilis facundia summis desideris est collocanda. Cavendum autem in hujusmodi ne contingat ut lotario contingebat, ipse enim triginta annis ignorantiam suam prædictorum philosophorum in gymnasiis tradidit imbuendam. Cum vero dies ut præset medicis advenisset, cujus uxor es et Eneas dubitasse se ditius assererat, quem J. hemistichiorum Virgii in serenitate inveni sel. Requisitumque a quodam suorum discipulorum quati er primam hujus dictionis syllabam magister vertere versus posset, respondit absurdum esse tanti nominis primam syllabam abbreviari, sed potius acuta accenti pronuntari. Ecce quantum dura cervicis obtusitas

perdidit temporis et expense. Compleo autem non indebite hujusmodi gymnasii rudimento, ad majoris inquisitionis scientiæ limina procedendum est. Scientiæ, inquam, quam veri falsique novimus indagatricem, solamque scientiam scientiarum titulo subtilitatis obcipantem subjeta. Hæc est, inquam, scholaris domina, quæ penetranti vestimenti natura ad scientiarum quarumlibet fastigia præbet incrementa virtutum. Quid autem lucidius cognitione quinque universalium, quæ est trivialium scientiarum magistræ, quadrivialisque potentia, collateralium scientiarum plenitudo. Ad hujus autem imperialis domine apicem scandendum est hoc ordine. Imprimis igitur terminorum intrinseca cognitio, eorumque in propositione non latens copulatio, propositionumque non indigna connexio sunt apprehenda. Terminorum autem determinationes quas syncategoremata appellamus, memorialiter menti sunt imprimendæ, ut pote quæ sophisticæ non primum deserunt phantasiam. Horum autem notitiam Trebatium virum meminimus prudentissimum, sed in hoc impertitum, quasi indignam scientiam relatu sub silentio præterisse. Die autem conflictus adveniente, eundem miserime ab his sophisticis vincentibus entum vidimus, et indecenter a suorum collegio sequestratum. Quid ulterius, angustia pudoris confusus, quod prius censebat indignum eloquio, postea sociatum mendicabat. Hujus autem imperialis domine simbris dotata ars sophisticæ, peulanti animo confusa, nugatorique loquacitatis eulogio perusa, mulieris furore vultu perfusa, barbaras nationes obliqui sidere respiciebat, quam in commentariis Alexandri et nostris novimus decoratam, et translatione perfectam summo perere esse curandam. Ad istorum et cæterorum perfectionem triplici solemus uti recordatione, quarum prima est vocalis, secunda mentalis, tertia vero communis. Vocalis sophisticum facit, mentalis judicium, communis si continuata fuerit facit perfectum. Vocalis cæcitatem, mentalis scientiam, communis usum. Usus autem a magistratum præparare festinat. Sicut enim prudentia sine justitia parum vel nihil prodest, justitia autem sine prudentia multum; sic scientia sine usu prodest parum, usus autem sine scientia prodest multum. Si vero honore indolis scientiæ trunculus totam nequeat seriatim comprehendere orationem, saltem primam capit pronuntiationem, donec gradatim procedendo continuum producere possit effectum. Visis autem levitatum scientiis, de speculatione Porphyriana quinque universalium quæ ab Aristotele monstra vocantur attendendum est, ad ipsius categorias necessariis, quæ luce expositionis in commentariis nostris bis patefecimus. Quantum utilitatis habetur in his si intrinseca habeatur cognitio! Nonne literalis Sophronici facultas est vitio notanda. Inquam. Nostra quoque volumina styli schemate decorata non sunt omittenda. Aristotelis quoque tota succincta brevitas, licet voce tridiosa, non tamen infructuosa; malui enim potius fidei deservire translationi quam arrogantie reprehendi temeritate. Quid enim Aristotelis lucida veritate se enius? Nec dum hæc geruntur, graminatice fructuositas nullatenus est obliquenda, per eam enim cujuslibet artis commendabilis redditur possessio jucunda. Rhetoricæque lepos, quadrivialis quoque honor studii comparatione acquisita, pro posse non debent omitti. In his autem studiis protecvitas florem generat, fructumque parturit, si dubitationi permixta fuerit et tempe tiva.

CAPUT II.

Visis autem scholarium rudimentis et virtutum incrementis, nunc de eorum subjectatione erga magistratos breviter est ordiendum, quoniam qui se non novit subijci, non noscat se magistrari. Miserum est enim eum fore magistrum qui nunquam se novit esse discipulum. De et autem discipuli subjectio in tribus consistere, scilicet in attentione, benevolentia et do-

tilitate. Attentus, inquam, exercitio, docilis ingenio, benevolus animo. Attentus, inquam, ad audiendum, docilis ad intelligendum, benevolus ad retinendum. Ista vero tria ad perfectionem concurrunt permutati. Non sit autem scholaris dysscolus. Dicitur enim dysscolus quasi a schola divi us. Schola enim Græce, dicitur vacatio Latine; inde dysscolus, quasi vacatione divisus. Dysscolus autem dicitur ille qui discurrit per vicos, et plateas, et tabernas, et meretricum cellulas, per publica specacula, per pompas et choreas, et per comessiones, et per publicas cœnas, et hoc vagis oculis, et effrena lingua, petulanti animo, vultu incomposito, omnibus his schola postponitur. Quodam vero tempore cum causa sanitatis recuperandæ, et ob aeris intemperiem, ritusque Gallorum factos matronarumque pios affatus, nos ad Galliam transtulisset, multos dysscolos, ut meminimus, visu percipimus in civitate Julii Cæsaris quæ Lutetia Parisiorum dicebatur. Multos autem artes mendicare prospeximus, nullis eis pocula philosophiæ administrantibus, flavosque Britones studii pretio Romam comeeantes graviter indoluimus, quia Atheniensium acintillulis minime pascabantur. Tandem autem Gallica lingua Græcari incœperunt. Quo tibi aliquid aliud quam tortuosa volumina Lucretii in partibus suis invenissent, consilio nostro non tantum operis perdidissent. Gerinanci furoris paucos inspeximus intutari. Magicæ autem delusionis arce de Iberia multos vidimus magistrari. De nostris autem lippientibus patet et convulsis oculis. Sed hæc hactenus de dysscolo sufficiant. Ne sit autem discipulus violentus erga magistrum. Violentia autem Albinus Albei filius procedat in exemplum, qui cum esset filius dilectionis, magis vero infelicitatis præcursor, magistro suo Grillo quandoque balbutienti manus iniecit sceleratas, ac canitiem ejus venerabilem foedo pedum maculavit accessu. Quæ tanti sceleris causa fuit, quia ad primam aeris impressionem totam nequivit comprehendere constitutionem. Proh dedecus, pro sit infelicis discipuli in caput felicitatis accessus! Tam scelerato Nerro gaudeat hærede, tam coinquinato Anetus successor. Grillus vero cum Socrate, Senecæ gaudeat appetitu. Non est ergo dignus scientia qui scientiæ in-urgit præceptor. Luxuriæ a fervore studeat se discipulus alienare. Quam triplici satirici partitione diviserunt: quamdam in ornatu vestium dicentes consistere, aliam in coitu, tertiam vero gulositatis as-tricem. Cujuslibet vero rabie feculentia frequenter novimus laborare subjectos. Consumeloso coitus appetitu sanguinem Lucretii filium, Zenonisque discipulum tota Roma flevit inviscatum, qui tamen clarissimis oris fuit natalibus, quantitas proceræ et sanguinæ qualitatibus, miræ siquidem eloquentiæ, perspicacis ingenii, sed quotidianis et ultra debitum nuptiis gaudebat, patre pœnam deferente, patrimonium enim parentumque census illicite consumebat, cunctisque zelotypis eminebat. Aleis autem et meretricum cellulis semper inhiabat. Proprio autem adhuc non destitutus pruritu, postea a parentibus ejectus, tandem ab amicis et consortibus destitutus, a creditoribus undique fatigatus, notis et ignotis furim studuit assistere, crucis ab angustiis a patre creberrime redemptus, ultimo tamen parentis pecunia redimi non potuit. Cruci ergo adductus eundem ad se venire lacrymis compellebat, osculumque voce queruli petebat. Pietatis autem motio ad filii petitionem patrem erexit, erectique filius nasum morsu secuit acutissimo dicens: Quare a meis primis erroribus incastigatus evasi? Ut quid magistri mei documentis non obedivi, sociosque meos contempsisti? Filii patrem necesse est indulgere castigationi, magistrumque discipuli mores informare. Ecce quantum detestabilis est meretricum incursus. Est autem meretrix nonaia inferni janua, via iniquitatis, scorpionis percussio, viscarium scelerum, puteus interitus, et si qua est alterius luxuriæ ignominia, species quælibet alii gravior scelere

A deterioraque. Interitus autem Hyacinthos cunctis preter et Jovinus. Et alibi meretricis labia favum distillant, sed absinthium ejus noxissima subministrant. Comessionibus et ebrietatibus secunda species luxurie dotata, permutatim tanquam eam a ad easatum cum prædicta gaudet sustineri. Propter coitum enim sit ebrietas relative, necnon et cæterorum vitiorum genera. Vinum autem modice sumptum intellectui videtur conferre acumen, non autem modice sumptum rationem perturbat, intellectum hebetat, memoriam enervat, oblivionem immittit, errorem infundit, ad ignorantiam perducit. Ubi enim ebrietas, ibi furor dominatur; ubi furor dominatur, ibi nulla sapientia, sed insipientia pervagatur. Hujus autem rationis quotidiana patent exempla, et virtutum detrimenta. Quæ etiam pestis consorte vinoso deterior, quia si studere nequeat, cæteros gymnasiis inhiare volentes corrodit, errorem litus confovet, vel pugnis opam orat. O qualis permixtio irregressibili et hoc tempore determinato. Hæc autem secunda species præcedit quandoque præambula, posterioris autem persequa appetitiva. O quantum erroris immittit ebrietas in mentem discipuli, nisi freno sobrietatis castigetur ad unguem! Tertia species luxuriæ est compungentia que ornatibus inhiat, parentumque progeni maritima consistit, quibus pauca eratis tuta facultas cedat invicta. Hæc autem vestium gaudet varietate frequentia, earumque in significatione membratim, pectinis beneficio cæsa iem polire, et calamistri tortuositate, florumque diversitate seriatiim lascivire, gl'amque suam furo perfundere, novaculaque frequenti castigationi inhiare, sinum aomatibus adimplere, gemmas colla monilibus, Parthorumque cingulis ventrem castigato plebi ostendere, rostratis tabulatisque calceis ut regina incedere, colloque elato, gutture inflato, supercilio mutilato, oculo impudico, fastuosoque incessu semicirculariter incedere gaudet. C. Raris autem parumque modestis sermonibus auspulari, appositisque cibariis omnia fastidire, litibus servientes, probris affines, cruciatibus ignotos affligere, ultimo raroque scholis interesse, parumque prodesse, primo eisdem abesse festina. O qualis quantaque vitiorum est permixtio! Cum quodam tempore me Athenis causa discendi recepissem, Gany-medem Pyrrhi dictatoris filium omnibus prædictis laborantem in pxi, qui quandoque pedibus limbatis, quandoque caligis maculatis, per horam cedris tibis et atus, nudisque pedibus præcessit, ariopagumque et stobæchatus impetiti, cauteque sepiissime providi ne mihi insurgeret, quia alienigena eram. Quid plura dicam, ad tantam licet invidius devenit inopiam, quod ea que prius fastidendo contempsit, mendicans corrogando composuerit, fortunæ neatu permutato. Sed hæc hactenus dicta sufficiant.

CAPUT III.

D Cum autem discipulus ad perfectionem tendere tenetur, effectivam causam perfectionis, ut pote continuatis constantiam, et rous facultas suppetit, menti dinoscatur imprimere. Quid enim in dilectionis opusculo lucidius constantia, quid inconstantia nequius? prima parit, secunda parit dissolvit; prima procedit, secunda retrahit; prima colligit, secunda collecta dispergit. Cum autem gymnasiis insudare decrevissemus, magistratusque vicem dignum duximus obtinere, filium inconstantem, imo ut verius dicam ipsammet inconstantiam, fortuna nostris assignabat præceptis imbuendum. Qui satiricis inhiabat atramentis mensurnus, historiographis persæpe diurnus, elegiacis annuus; ratione vero disserendi Aristotelem lamentabatur nocturnus, in editionibus philosophicis mensurnus, duodecimque tabularum compilationibus quasi instantaneus, omnibus siquidem in brevi exstiterat fastiditus. Si vero librorum inspectionum eorumque scripturæ aliquantulum indulsisset,

quam plures per horam inspexisset, nullique licet A
brevisimo tempore manus imponeret perficientes.
Tandem mercator incœpit esse navigio. Primæ vero
noctis spatio nausæ in hiatus sentina eogente pro-
vocatus, et demum ponti insultu perterritus inundan-
tis, hortulanus esse cupiebat. Deficiente vero legu-
mine militiæ se transiit exercitai; visis autem
hostium incursum fugæ terga commendabat, **Crato-**
nisque studiis tutius inhæbat, cuius semicirculi capa-
citas multis formidabat quæstionibus. Superioris vero
circuli latitudo zodiaci formata planitie drachmis ar-
risit septemplicibus. Prima vero litteralis protractio
quæsiuit utrum cœli empyr. i dominatio t'renntatis
aliqua particeps natura possit obfucari. Secunda,
utrum spirituum vitalis servitas terrenæ sæcis am-
bitu queat naturæ subsidio denigrari. Tertia autem,
an Judaicæ trinæ divisioni polorum, an Aristotelicæ
simplici acquiescendum sit partitioni. Quarta, si Ju-
daicæ an termini sint ex ipsis, an in ipsis, an quilibet
sigillatim, et si Aristotelicæ cum parte totius
localiter moveantur, quare totum non movetur. B
Quinta, cur continua elementorum sit transmutatio,
et an eadem sunt quæ primo fuerunt elementa, an
alia consistant. Sexta, cum unum elementorum con-
trarium, ut aqua accidentalem accipiat qualitatem,
ut caliditatem, quare non ignis accidentalem accipiat
frigiditatem. Septima, an aliqua zona a nos ra sit
habitabilis, quæ habitantium primæva nativitas, quis
accessus eorum, qualisque recessus permutati. Cir-
culi vero mappa secundi noventaria oculos intuentium
detinebat inspectione. Quarum prima, zodiaci latitu-
dine modificantem, continebat circuloꝝ qualitatem
inspectivæ, colorumque terminos diffinitivæ, tot-
t usque formæ quantitatem progressive. Secunda, an
stellæ fixæ sicut in cœlo superiori, an, in propriis cir-
culis commeantes, planetarum ad instar prævagari
discernant r. Tertia, an comete prodigialiter ruben-
tes, circulariter cum cæteris planetis percurrant, an
destructivæ creaturæ in summam chaos reverantur, natu-
ra permissione naturantis. Quarta, an inferioris natu-
ræ complexionata virtutem sive eclipsim contra-
hant ex planetis, an ex primis generantibus. Si ex
planetis, an secundum necessitatem, an secundum
eventum. Si vero ex generantibus, cum unum gene-
rantium sit album et aliud nigrum, quare generatum
ex his album et nigrum non est, et quare generatum
quando in extremitatibus assimilatur patri, in cæteris
parturienti, quandoque ventri generantium. Quinta,
quæ proportio motus ad motum per plane-
tas, et quæ eorum connexio. Sexta, cum Saturnus inter
planetas sit sentissimus, Venusque benignissimus,
an benignitas unius malignitatem retardet alterius
ex opposito adventantis. Septima cum caurus natu-
raliter frigidus et siccus sit, quare nobis contrarius ap-
paret. Octava, quæ sit elementorum connexio p
oporalis. Nona, quis sit solis et lunæ meatus et effectus.
Ultima semicirculi planities proponebat, cur tremor
in terris, cur concremat aera fulgur, cur maris exu-
dat rabies, gustusque malignus. quæ sit natura pen-
natorum æstivalium, in hieme deficientium, et con-
versim; quid grandinis rotundi as, nivis prolixitas,
nebulae potentia; an virtus lapidum ex complexionem
sit, an ex materia; an adamantina attractio ex com-
ponentibus simul sit, an ex unius incurso tantum;
quid pluvie dulcedo, putei hiemalis caliditas, æsti-
valis frigiditas, visus triplex emissio, colorumque
concretio. Cum igitur istarum quæstionum diffi-
cilium solutio animum mutationis non posset adim-
plere, uxori proposuit subjugari predictis postpositis.
Visis undique virginibus, in tædium ductus
parentibus sic respondit: Improbo corruptas, lectos
detestor aniles. Nil mihi cum torva virgine, solus
ero. Spretisque predictis ut pote solutionibus quæ-
stionum difficilibus, Ptolemæi de cætero præceptis,
inquit, insistant. Sed signorum gradus planetarumque
discursus sine turris altitudine facti visu compre-
hendi non possunt, quid de cætero faciam. Miscrum

est me esse hominem, utinam humanitatem exuere
possem, et asinitatem induere, specie hominis pe-
mutata! Sit ergo discipuli summa magistratu sub-
jectio, exercitii attentio cum animi benevolentia et
ingenii docilitate, specierum luxuriæ evitatio, felici-
sque constantiæ debita professio.

CAPUT IV.

Omnia siquidem superius expedita de scholarium
informati ne sunt infixa. Nunc de eorum sagaci
provisione breviter est tractandum. Cum ergo humani
corporis comp'lexio phlegmate, sanguine, cholera et
melancholia consistat suffulta, ab aliquo prædictoꝝ
necesse est quemlibet elicere præ eminentiam.
Melancholico vero pigritiæ timori, ut subjecto, locis
secretis et angulosis strepituque carentibus, lucis-
que parum recipientibus, studere est oportu-
rum, saturat. inque declivem serasque cœnas præcavere;
potibusque mediocribus gaudere ad naturæ studium.
prout studii desiccatio exegerit; plenaria potus
receptione ad mensuram confoveri, ne nimii studii
pertervitas phthisim generet, anhelam thoracis et
strictitudinem. Phlegmaticus ve o licet strepitu vi-
gentibus ædibus, lucisque capacis-imis præceptis
studiis potest informari; poculis plenioribus potest
sustentari, cibariis omnigenisque confoveri, vene-
reoque accessu, si fas est dicere, nemurnus per-
molliri deberet. Sanguineus autem, cuius complexio-
nis favorabilior est compago, omnibus ædibus vel
locis potest adaptari, quem ludendo sapius novinus
confoveri gravisima quæstione, quam si obli-
vibus hirsquis paries solus occillaret. Tamen in hoc
semper non est confidendum, hunc cibariis levio-
ribus potibusque gratissimis delectari hilarari. Cholericus
vero pallide effligiet pererum, ut subjectis solitudini
supponatur, ne immo strepitus auditu bilem infun-
dat in totam cohortem, sicque magis ratur venera-
bilem lædat majestatem. O quam magistratus læsio
vitanda est! Hunc cœna grandiori novinus susten-
tari, potuque fortiori deliniri. Cavendum est autem
ne litis horror potus administratione istius r. bidis
mentibus extrahatur. Si autem qualitates assignare
ignorans sit societas, theoreticos consulat seque sic
cognoscat. Pluribus vero mentibus intimatum est
gnothisilithos. Felicisque discipuli dicitur, magi-
stratu gaudeat subijci, eumque metuendo diligat,
fidelisque existat. Nec ei, sub picturæ dilectione
obtaini, Albinus existat detrahendo. Q id eum de-
tractore nequius? Væ magistratus detractori! Etiam
si fuerint mille cum eo venienti magistro assurgat,
pro loco et tempore salutate caputque inclinet,
eumque, si jubeat, assequatur, mansionique ejus,
si possit, se inserat cohabitando, ut sic castigatus
non solum se remordcat, verum etiam si locus ad-
fuerit ad eum confluat inquirendo. Si autem disci-
pulus magistro suo semper, ut necessarium est, ne-
queat exhibere præsentiam, tum propter mansionis
distantiam, tum propter altius rei causam, dictas
semper lateri suo habeat promptiores schedulas,
de quibus diligenter imprimat quod conscientiæ pro-
præ noverit intimatum, ejusque explicitè inquirat
dubitatum. Cum autem ind. screpans conveniensque
adfuerit connexio commensalium annua, vel citior
secundum propositum commorandi voluntas, salis,
lignorumque in æstate fragmenta, autumnoque co-
piam viudemæ in messe triturrum, in Capricorno
congeriem carniū conferat. O quam proficiens est
sanitatiq; consentaneum secundum facultatem in
unum componere, ne aricopi mucere anxionarius
anhelitum infirmet, et vin. insipidi acor cordis se-
creta confundat, carniū laniatæ rancor, salisque
triturræ fetor inclusus intestina corruptat, lignorum-
que defectus membra contrahat, et quod deterius
est, ne assiduis incursum ingressetur anxionarius!
Magna vero discipuli es commoditas, prout facultas
supplet, magistratu necessaria exhibere, ne dum
ejus inhæat executio, rerum venalium indulgeat

comparatio. O quam absurdum est magistratus egestas! Lotricum autem vetularum remotio summo pere est appre ianda, earumque accessus quanto rarior tantò salubrior, ne dum venerit suggerat aliquid inquinatum, vel mancipio aliquid extrahat permollito. Quoniam mancipiorum raro invenitur clementia, rariorque in agonia constantia reperitur. Væ seducenti mancipio in quo plenarie confidit dominantis dilectio! Quid est tali foedius et quid tantò scelere gravius? Hospitium mundum, supellex munda, et thorax dealbatus, mancipii prudentia rerum exitus considerantis, sedulitati dominicæ semper assistentis, decenti vultu sumi componenda. Quid mancipio subtrahente foedius? Cunctos terrat infelix Eimæx, ab eliminando dictus, nomen ex re contrahens, qui cum Nicostrati munera suscepisset, primo ei vultu servivit blandiori, omnia ad nutum administrans, fidelisque per omnia existens, fideliorum se promittens, quidquid Nicostrati fidelitas possedit ipsius commissum est infidelitati. Quid plura, cum nequissimi Elimæcis infelix providentia cuncta vidisset sibi suppeditari, carniùm alimenta, pisciumque fumenta, cæterarum rerum venalium commercia cuncta in duplo quam essent appretiatâ dominicis auribus intimabat, sicque totius substantiæ exhausit incrementa, Nicostratumque in summam traxit egestatem, et creditorum diuturnam exclamationem. Qua nihil amarius menti imprimitur. Væ creditoris insaniei! Maxima vero Nicostrati penuria cum in mancipii erroris cognitionem perduxit. Tarde vero Elimæcem super errore suo convenit; quo audito statim in contumeliosa verba prorupit, dominique in visceribus mucronem scepelivit, et quæ prius ob miserat secum asportavit, dominicumque corpus canibus reliquit devorandum. Ea quantum detestabilis proditoris impietas scelus perpetravit. Servus bilinguis procul expellatur, et ipsius nequitia statim deponatur, licet eo sanguinitatis proximitate conjunctus existat. Servorum siquidem crudelitate multos vidimus sociorum incurrare jacuram. Creditoribus autem summa exhibeatur debiti commendati, dieque præfixa semper pro posse debiti fiat solutio. Scholari vero cui pleno cornu copia non arsisit, o quam dulcis est creditoris translatio affiniumque suffragii exhibitio! Prudentis etiam scholaris constantia semper al quo consorte gaudeat speciali, cui propriam possit deliquere conscientiam, qui nihil existens fortuna deliquit subveniat, morboque vigente sedulum se exhibeat. Et si tetra mortis caligo adfuerit superstitis facultates disponat, si vero vivus evadat, ab eo possit sustentari, pasci, deliniri et consolari, cum eum duet, diversis etiam paribus procurari; vigente autem valetudine libellis gaudeant permuatim, quæstionibus certum commendabili recordatione gradatim, castigationis felicitate conversim, diversis etiam variisque jocorum generibus dulciter obsequendo. Sicque inter eos mutua dilectionis permaneat integritas, ut primævi temporis ros sit instillans, in medio inundans, in fine vero inebrians existat. Quid dulcius, quid præclarior, quid certe melius? præstantis enim amoris nulla favoris adoptio præstat finem. Invidia vero, si secundum quid evenerit, in discendo videlicet, gratuita est; simplex autem proprii auctoris consumptiva est. Cum autem parentis mei providentia ejus colloquor, ut assolet, diebus paucis promittens consolari, ait, Athenas studi ob causam me ingressus, unicum custodem vitæ meæ invenî nomine Favonum, non a vento, sed a favore denominatum. Ille cum me inspexisset itinere fatigatum, diversa considerans em, creberrime suspirantem, quasi vix cuja essem, secumque me adduxit, curialiter consolans, breviter inquirendo si ob studii causam illuc venissem, rufisque professionis essem, cujusque facultatis, post triduum, nomina vicorum ostendendo, angustorum confraga, dicens: Ille viget præsignia Chaldaeorum, Ptolemæi non latens

A gloria, Aristotelis sincera veritas, Platonis probata divinitas, Zenonis concretio, Perilbonii dilectio, Pythagoræ promissio, Homeri Ilias, et labor Theseos, Euclidis theoremata, Daretis perismata, Hippocratis scrutinia; hic viget ariopagi efficacia, legum peritia, hippodromi confusa gloria, circi victoria, palestra potentia, cestus fulminatio, missilium elatio, nautarum exclamatio, juvenæ pervagatio, choreæ conventio. Cum ergo hæc et alia multa Favonii mihi intima set liberalitas, quænam mihi esset facultas quæsit, quæntaque expensæ loculi mihi posset sufficere numerositas, cujusque disciplinæ esset mihi promptior mentis intentio. Omnibus sibi iatur per ordinem responsis, quoddam memoria dignum amicis auribus instillavit, quod scilicet parcatia pecuniæ diligenter insisterem, quoniam pudori consentaneum est stulte commissa dilapidare, cogenteque necessitate pudore me repariare confusum. Aliud etiam nova via rationis exorbitans propalavit, ut si alicujus disciplinæ me insererem, prius diligenter inspicerem si bonis moribus obediret, liberalium artiumque ubertate titulis polleret, remotaque omni negligentia suæ professionis, ut per triduum eum diligenter audirem, cunctaque considerarem, ut si bonus esset, licet balbutias, non tamen ab eo discederem. Felicitate autem his et alii secretis instructus, annis duobus de viginti Atheis convallui, quidquid mali expertus ad boni tamen vestigia semper fui anhælus. Non enim est dignus dulcoris acumine qui amaritudinis nequivit inviscari gravamine. Herodiani, Aristotelisque disciplinæ semper adhaerens, aliorumque scintillas diligenter menti meæ commendavi. Ne paupertatis facultati præsentis operis deroget simplicita, confundat desperatio, affligat desolatio, quoddam cunctarum naturæ commune dignum duximus examini committendum. Cum autem scholaris egestas diverso procedat inuitu, tamen propter a finium tenacitatem, tum propter eorum inundantiam procellæ penuriam, tum propter vitrici juveninis inconstantiam, tum propter germanæ nobilitatis instantiam, tum propter ipsius primogeniti militiæ nimiam incuriam, tum propter familiaris adulationis versutiam, generali stemmate perusi dignum doximus consulendum. Parentum detestabilis adinca tenacitas precum instantia permollitur, tardiosisque affatibus plerumque dissolvitur, fleatibusque tempestivis delinitur, promissis tallacibus plerumque excitatur, munusculis affectuosius dissolvitur, adulatione si tempestiva fuerit perforatur, si minus solidatur, adamantina licet fuerit, exemplari communitu destituitur, aliorumque rogatibus excitatur. Inundantis procellæ penuria per laboris incrementa proprii obtemperandum est scriptitando, trituras colligendo, areis mundando, ad tempus serviendo. Si tamen ingeniosa serbendi facultas moxum coegerit voluntarium, necessitatis stimulum dignum duximus inhibere. Cavendum est tamen ne deliciosus mentem excitet appetitus, lucrumque enervet Sireniarum communiter scribentium, prodiga raroque fidelis defraudet adulatione, familiarisque sinistra visu vel auditu eibat quidquid scribentis dextra permollitur. Glebeonis nequitia non obstante, parentela gratia quantum discedendi incommodum vritutumque decrementum mihi contulit sub Herodiano militanti! Deficiente plerumque paterni sensus igniculo, more prætaxato mucrorem cautius doximus mitigare, aliquid imprimendo arbitrantem totius egere, quam velle longi laboris itinera repatriando invitus arripere. Affinitus intima vit Glebeonis nequitia me pestiferis scriptorum sedibus imbuti, lucroque seducenti diutius gloriari. Ad malum plerumque parentis promptior intentio igne evaporavit intrinseco solitoque privavit subsidio, et priusquam exitus acta probasset, non declinavit amentia, precumque in nullo profecit instantia, post binam um delatoris notoria traditio remansit, sed non multa recessit. Obsequio vitrici si nequeat consolari facultas, minis derogetur, tractuque tempestivo con-

minutar et jocosa Proculi docet transactio. Germani festiuitatis incuria exemplari mitigetur eulogio, ipsiusque propinquitatis admonitu corrigatur versutia, vel amentia deprimitur. Germanæ nubilibus annis affini quanto citius obtemperandum est, ne per incuriæ vitium rosa primula pollice carpatur indigno. O quam sororis commendanda pudor s profectio, dolendaque contrarii commissio, veluti vultum deturpantis pudore plena pulpæ rescetio! Obtemperandæ germanitatis insignia secundi Theophrasti Symmachum œconomum sub silentio committendum non est, qui, utroque parentum viam universæ carnis ingresso, imminens infamiæ germanæ constantiam dotis beneficii maritavit, seque fortunæ meatibus obnixè commendavit. Elisæ marito naufragiis surrepto Symmachum fratrem soror insequabatur. Elisia in multis serviendo, meritorum simulacro cuncta Symmacho ministrabat. Nam propriæ carnis illerebris dum deesset facultas, secretius florem exponebat. Maluit enim incuriæ vitio clam Elisæ succumbere quam fraternæ fœdus constantiæ se viva dirumpere, nec ab inceptis retrograda permansit, quousque inchoata sine terminavit idoneo. Tenacitatis industriæ rudimento adustioni domesticæ succurrendum est, ne mutuatæ pecuniæ diligentia bilem infundat, alterius eam vel rei afflictus casum conferat, quidquid sub his fiat, caute conferendum est ne pusilla rerum tenacitas vultum ruboris iudicio in posterum obstipet, tabulata enim plerumque fortia unius scintillulæ lutione roere dignoscuntur. Quid de Calvo milite luce sapientiæ prædico senserit canities cognoscatur, qui, primævo militiæ flore transitum faciendo, latenter sub Birrho amphoram quamdam secum detulit, mancipiique gratiæ commendavit, statuque levi permutato alterius vicem exegit cohortis, de ollaque fœtilli cocum convenit. Rixæ rancorisque freo dissoluto, indigne cocus rancorem perleens cau tiem fœtilli percussit, quæ licet postmodum hedera decorata esset, nullius tamen de cætero succi connexui pristinum statum potuit revocare, lesionem, ex incurso fœtillis proba sibi simulque stirpi contrahendo. Sit ergo luta paupertatis facultas, munda, parvoque contenta, incurso viriliter perferens, ad summam semper anhelans, omnibus obediens. Et si prompta famulatur, et ad loquendum tarda, fidelis in obsequio, integra amore, dulcisque colloquio, cordis tumorositate carens, quoniam ejus oppositum cum eo commemorari non appetiatur. Licet enim a multis destituit laboris retributio, tamen ab aliquo promerebitur favoris adoptio. Nomen in modico plerumque lapsu contingit, quod annuo nequit produci circulo. Adulatoris officio, delatorisque consuetio, pro loco negotioque temporis exterminatis.

CAPUT V.

Cum ad magistratus excellentiam bonæ indolis adolescens velit ascendere, necessarium est ut tria genera statuum, quæ in assignatione probabilitatis innuit Aristoteles, diligenter intelligat. Sunt autem quidam vehementer obtusi, alii mediocres, tertii excellenter acuti. Nullum vero vehementer obtusorum vidimus unquam philosophico nectare vehementer inebriari. Istitis autem mechanica gaudet maritari, mediocribus politica. Excellenter vero auctorum tres invenimus partitiones, quorum quidam sunt excellenter acuti, alii mediocres, tertii excellentissime acuti. Excellenter acutis gaudet œconomica, mediocribus vero sub lunari globo physica, apothecariorumque practica. Excellentissime acutus, quos maxime Aristoteles rotos secundum philosophiam vocat, universalium per experimenta singularium arripit cognitio; hæc trivialium domina est, quadrivialium potentia, o quam est felix exhibitio! Mediocritatis tamen extrema partitio, bonos perfectosque licet sibi quoadque comparavit cum sudore, magistratus tamen donati sui honore consumpto flore juventutis. Istitis siquidem prædictis hoc modo

est ordinandum: primo ut sciat quæ quisque ad tanti nominis pertineant reverentiam, ut quæ scita sunt exprimere noscat, et ne scriptorum commissioni se totaliter committat, ut Lucertius, qui cujuslibet quæstionis nodum propositæ inquirendo, dimisso comitatu schedulis confuebat. Secundo ut librorum copiam suæ acquirat exercitationi, ut cum opus fuerit eos consulat. Nec omnino eis credat, ut Jugo qui Montani sui magistri monitis in tantum confusus est, quod omne verbum ab ipsius ore progressum quaternullis exarabat et tanquam sacrum existimabat, nil aliud quam magi tri vicem in scholis obtinens prædicabat, unde multoties pudore confusus inclusus abibat. Quippe mi errimi est ingenii semper inventis et non inveniendis uti, stultus est magistratus orationibus omnino confidere, sed primo credendum est, donec videatur quid sentiat; postea fingendum est eundem in docendo errasse, ut si forte reperire queat quid commissæ objiciat sedulitati. Tertio ut quosdam habeat quos secreta doceat, liberosque legat, aliisque rudimentis informet, ut sic intellecta sciat, scitaque exprimere discat, et expressione frequenti usum comparet, usus magistratum propinat: alios namque docere est proprie facultati indulgere. Quarto ordinandum est ut hos aliosque sibi alliciat, ut cum opportunitas magistrandi adfuerit, eorum intrinsicè gaudeat aspectu. Quid turpius quam primo inceptiois tempore solus destitui, ut Flavius, qui ob sui generis imperium gazæque dominantis opulentiam cunctos sibi credidit subjugari, tempore vero concursu elapso raro reperit sodalem qui lege conductionis adhæsit licet invitus, minus omnigenas regaliter addendo. Generositate tamen consentaneum est secundum duplicem partitionem affinitatis, magistrantis saltem ad tempus svere presentiam. Quinto ut quorum gratia coronandus est, in favore illorum scholas semper peripateticè obambulet, curialiterque opponat, protervientesque acriter remordeat, diligentiusque pro tempore respondeat, ne si muta fuerit voluntas, ignorantie imputetur cæcitate vel arrogantie temeritati. Multos siquidem ob responsionis protervitatem speculantium, licet invite, vidimus præcipitio frui, non enim discentis inte est probis affibus et contumeliosis regentem incitare. Nec licet summa familiaritate conjunctus fuerit ipsius docentis secretis, nisi jussus debet inire, jussus vero invite. Nonne Fontini protervitas Zenocratis scrutinia aperuit, edocta publice prius inspexit, seque magistrari credidit, si omnem Zenocratis abstulisset Minervam, qua ablata Zenocrates studere desiit, ablatisque Fontinus in nesciens, phrenesi laborabat grandiori? proprio ergo discipulus labori confusus, alieno nunquam invidet honori. Cum autem dies summæ promotionis adfuerit, brevi s'ematate compendiosaque affatu veneranda commendetur sociorum collectio, sicque ad honoris initialis incrementa intrepide procedendum est, decenti ornatu, festivo apparatu, si facultas suppetat, cunctis vel ad libitum ejusdem saltem professionis splendidiæ procurato. Cautè tamen considerandum est cautiusque investigandam ante magistrati elationem, ut primi anni decursu propria possit sustentari si opus fuerit facultate. Turpe est enim ob reverentiam tanti nominis prima fronte mendicare, ut Strictonius, qui omnibus ad magisterium pertinentibus venerabiliter exsecutus, luce cœpit tertia mendicare, tantique ausus mox eum pernituit. Quid mirum? quasi instantaneus delusus abscessit, tanti honoris fastigia nunquam de cætero confessus. O quam felicitas exitus veneranda est commendatio!

CAPUT VI.

Expeditis his quæ ad scholarium eruditionem digesta sunt, dilucidandi moderatione observata, nec angariare lectorem sermonis brevitate curamus, nec dilatione confundere, nunquam luctuosi stylo

leviorique stemmate prorsus, quoniam non solum discretis, verum etiam rudibus ænigmatis serie postposita commendatur. Nunc ad magistrorum venerabilem proferendum est maiestatem. Magistrorum autem talis habeatur divisio. Tantorum quidam drubus urbibus cæteris fulgentioribus, scilicet Romæ et Athenis commorantur, ulterius nusquam procedentes, nisi quantum fortuna succedit eis ut altius venerentur. Alii prædicatorum omittentes fastigia locorum, oppidorum adjacentium quærent emolumenta, tum propter novercam disciplinæ egestatem, tum propter natalis patriæ dulcorem renitentem. Tam istorum quam aliorum quidam ratione pulchræ denominationis imperium assumunt, ut honorificentur. Alii ratione intelligentiæ ignorantia eorum ne confundantur. Tertii subtilias speculantes propter utriusque partis incrementa magistralia contrahunt paludamenta. Taliū namque quicumque venustatis assumptæ debilitate officii velit emolumenta prosequi, in universa morum honestate oportet ut polleat præcelsius, ut sit utique in sermone verax, in iudicio justus, in consilio providus, et in commisso fidelis, constans in vultu, pius in affatu, virtutibus insignitus, bonitateque laudabilis existat; si quid vero contrarii acceiderit, humanæ fragilitatis appetitu accidere solet. Conversatione etiam sit bonus, nulla siquidem res est magis perniciosa discipulo, vita magistri contumeliosa: infusa enim videntur sæ;issime confundi et fetido vase, quia fetidum vas aquas infusas corrumpit. Hæc autem ad animæ docentis informationem digesta sunt; nunc de exteris primariis, non dico de primo primis, sed de secundo primis disserendum est. Tenetur quoque doctor eruditus esse, mansuetus, rigidus, antiquus non annis, non negligens, nec arrogans. Sit, inquam, eruditus. Prius enim oportet ut discat quam doceat. Trivii siquidem comparisonem doctrinæ novimus assistricem. Valde vero absurdum est et iniquum, ut imperiti peritis, novelli antiquis, rudesque præse antur emeritis. Mansuetus: quoniam quandoque discipulorum elationem pati opportunum est, ergo mansuetudine utendum est. Magister Franco in immansuetudine prodeat in exemplum, qui ob discipulorum suorum nobilitate sui utentium irrefrenabilem arrogantiam laqueo se suspendit; sapientius autem egisset si mansuetudine usus fuisset. Rigidus: in scholarium enim amplexu rigore frui commodissimum est, ut sic errantibus vindictam imponat, sophistarum lites dissolvat, oblatrantes remordeat, obloquentes reprimat, protervientes castiget, totamque determinationem dialecticam faciat. Antiquus vero non annis, sed perpetua scientia; si vero utrumque adfuerit, sanior conditio erit. Non negligens: quoniam sicut in uno quoque opere mater invenitur constantia, ita univæse doctrinæ et disciplinæ noverca est negligentia. Opportunius enim esset mechanicæ deservire arti quam negligentia jugo onerari. Non sit arrogans: quoniam vivax pauperum scintillula exstinguitur magistrantis arrogantia, voluntasque discendi divitiis sequestratur, quoniam arrogantis magistri sedulitas nunquam fideliter hominem instruit. Ili sunt quid quod sciunt humiliter docere contemnunt, et quæ ratione sapiunt recte monstrare nequeunt, quoniam in fastigio positi mentes mœrentium despiciunt, nec in datorem scientiæ causam referunt, sed propriam in se respiciunt excellentiam. Ili etiam sunt qui simbrias dilatant, phylacteria magnificant, in publicis spectaculis eminentiora sedilia quærent, et ab omnibus *rabbi* nomine vocari et salutari desiderant. Tales siquidem omnium bonorum collectio, jure sedulitatis ablato, a se relegabit. Cum autem bonæ inquisitionis tiro legendi causa scholas intraverit, rigore intrinsecus assumpto, considerandum est ut auroræ tempore continuo submissa voce incipiat, ore rotundo mediocriter ascendendo, nisi magna urgeat necessitas expectando. Quoniam si magistratus diligentia aliquos ultra debiti temporis

A spatium expectare præsumpsit, hos siquidem pigritiei mora confundit, iraque se rancore comminet. Cum autem pigritiei discipulus, dormitionis artifex, magistri noverit sedulitatem, aut maturius festinabit, aut pudore confusus in hujus opprobrium dormitabit. Sed non faciat ut Assuerus poeta præcipit, quem Dromonis Castoris discipuli pigrities nequivit in r. sum excitare. Eo vero more quotidianò ad primam stertente, unguibus scabris membratim musicum melos agentibus, oculisque lippientibus, lucemque explorantibus matutini laboris, in scholisque ne res peragatur consortibus advenientibus sic dicebat: Lucis rubore diei aurorane adhuc confunditur? Illis itaque negantibus, mediam partem diei creberrime somnolentus explevit gratias Deo agendo, maluit enim sani capitis habere duritiem quam insani peritiam. Si vero meridianæ disputationi plerumque adesset, nativum morem excedere nesciens, naso vigilante stertebat, affinisque ob porcine corrosivis strepitum præbebat fastidia. Dum aliquando olera secundas ejus delicias hauriret, ora hiati, lumina somno commisit. Manus vero, licet sordida, in castino aliquid prendebat, sed sapor ei nocivus exstitit, dum cibaria incarceratione quæsit. Ad quem fructum maturitatis, o Marciane sociorum carissime, creditis hunc pervenire, vestra siquidem novit intentio. Si disserendi causa meridianus doctor studium adierit, cavendum est ne sophistico polleat apparatu, nec tectis moveatur difficultatibus, sed studiosa præmeditatione omnibus armatus, intrepidus, adeat lites, easque facili mente componat, et illud quod quisque objecerit ita memoriæ disponat, ut detegendi tempore a via rationis non discedat, sed ordine competentis ænigmata dilucidandi moderatione assumpta explicitè dissolvat. Si vero maxima, ut asolet, discretorum mentibus contigerit dubitatio in disserendo, studiis utendum est deliberando, et quod naturalibus motibus mens exagitata dictaverit, conscientiæ in cratinum preferendum est. Eodemque modo si difficultissimum quid quisquis præmeditatus fuerit, discretioni est commendandum; facilius enim disserendo plerumque difficultatis scintilla invenitur quam si studii obervationi committeretur, quoniam non in altero tantum scientiæ veritas reperitur, ut dicit Aristoteles. Anmadvertendum est etiam quod tribus modis in traditionibus uti solet discretorum cognitio. Novis siquidem et inusitatis editionibus gloriari, veteribus tetrisque discipulorum mentes palliare, vetustissimis tamen innovatis et tanquam propriis rivis manantibus credentium intelligentias excitare. Si quis vero horum discipulorum sagacitate oblectaverit, archischolari jungendus est, ut vel eis recordationis æriem fideliter imprimat, vel exarandi diligentiam commendat. Magnum siquidem in his utilitatis fomentum colligetur. Ut autem ad magistratus spicem tempore perveniat discipulus, studio continuitatis immorandum est, recessuque secreti, licet sanguineus existat, insistendum est, ne strepitus assistentium mentem hebetet, vel migrantium rixa confundat intellectum, nullis vinculis vitales spiritus impediens. Honestati enim consentaneum est ut scire rimando solitarius magister existat magis quam libellos extrahendo cunctis presentiam suam exhibeat: nonne detractionis filius magistri sedulitatem libros extrahentem aspiciens, quid in quantum utique meditaretur? Si vero primævo tempore magistrantis dilegentia copiam discendum non habuerit, idcirco non tepescat, nec spe deposita evanesceat, sed tanto acrius studiis insistat, seque in conflictu strenue præbeat, ut sic licet cum paucis honorem contingat. Paucorum enim consortio multos delinitos, profunditatis studio vigente, frequenter vidimus strepue intululari. Nonne Theophrastus subtilitatis artifex, paucorum suffultus ornatu, spe defraudatus regendi, curam objecit, quod tamen inconsultè egit, consultius enim egisset si se studii observantiæ commendabilem exhibuisset. Muneribus tamen magistri Leontini discretio multo-

rum sibi acquisivit consortium. Puerus enim sic egere censuit quam discen ium cœtu destitui. Pietatis vero ambitu scholarum rector delinitus, discipulorum corda paupertate degeitium studioseque discen- tium mulcere tenetur, videlicet cibariis, calceis, vestibus saltem tritis, si facultas suppetit, cæterisque donatis subveniat, consilioque, ut decet, concitativo. Quæ enim præclarior naturæ quæve suavior quam veris scholaribus erogatio? Præclarior est enim con- fovere scholarum his in quibus est minima donantis exhibitio, maxima vero pauperis recipientis promptitudo, quam histrionum et meretricum detestabiles incursum definiri. Nubila licet quandoque fortuna existat, non tamen magistrantis cura desperet, sed semper curialiter se regendo incursum viriliter perferat, dulcius expectando. Proh Coriandi pudenda trans- actio! Si autem ob festivi temporis impulsum delicia- rum loca visitare placuerit, semper coctus sui nobilioris, formaque eminentiores, docentis secum habeat discretio, ne quasi destitutus solatio a multis videatur, vel ne in periculum excitetur. Maronis sal- tus felicium discipulorum privati cœtu indidit. Licet autem in scholis rigidus existere debeat, tamen ingressu salutando devotus permaneat, in sermone jucundus transmigrantibus, comes affluentibus, fideli- bus admonitu commorantibus, castitate cautus affini- bus, ne suspirantis nasi fetorem si quis adfuerit, ami- cabilis ehibit affinitas. Extrema presentis voluminis exstat compilatio de magistrantibus, quos liberalibus noverca disciplinis egestas fines compulerit invadere alienas. Et de illis quos naturaliter patriæ revocat dulcedo, aliquid sub compendio dicamus. Cum ob egestatis causam repellendæ lucri querat quis odo- rem dulcissimum, considerandum est ut salvo magis- tratus honore parcatit quantum queat insistat, vestibus meliocribus inhiat, et scholarium regimini præ- cipue indulgeat, puerisque primo præbeat vultum benignum, parentibusque eorum benigniorem affa- tum, docendique auditum spondeat benignissimum, ut sic non solum puerorum corda permolliat, verum etiam parentum pecuniam extrahat, famamque effe- rat, scholæ vero jura regulariter defendat, ordine docendi prius educto putatur. Eisdem etiam aliqui- nulum adultis rigidum se exhibeat, ipsorum jure ora ad recte loquendum componat, digitosque ad scriben- dum constringat, ad legendum omnino conformet, rigore justitie comitante, ut sic non solum in doc- trina, verum etiam in facelia conveniat, lude dique spatium tempestive concedat, docendique benefi- cio nullo casu subtrahat. Si vero contumacem su- perbumque invenerit, dulciter castiget, exempla- que morum proponat quibus reprimatur, alioqui- parentum a sensu virgis affligetur, ut sic ad vir- guem castigatus eadat, ne desperatus in igno- miniam cadat. Cum autem magistrantis dilectio ætate infrigidatos statuale-que planeticos scho- lastici introitus habuerit particeps, si correctionis lima apud eos uti nequiverit, senio confectis arri- dendum est, statualibus ingemiscendum, planeti- cisque favo is simulacro est congruendum. Cala- ministratos cirris hirsutis perurat, lutoque perfusus lacrymis irrigantibus golam perfundit, mollesque capte ejiciat ne mentis suæ reatum commoti partici- pent. Animadvertendum est etiam quod quorum erogatione laboriosum delinitur certamen, in illis doctrinalis comprobetur effectus, rerum namque effectus exhibitione operis declaratur. Ordine autem competenti vicissim sunt convocandi, ut fidei scru- tiatio pateat quid subministrantium labor diurnus

A erogaverit. Subministrantium enim curæ non semper est confidendum, quoniam illorum cupiditas fractis assibus plerumque permolliat, aut ape defraudata tepescit fidelitas, aut ut videantur fideles crudescit potestas. Sicuti vero paup-rtati felici misericoorder deferendum est, sic non minus ipsius eruditionibus attentius est in-istendum. Cum autem cœna paupe- rior adfuerit, commensalibus est eroganda facultas, familiaribus comp-icibusque vicinitatis invitæ porri- genda, ne familiaris vox secreta revelet detrahendo, vel multiplicatis anus prodiga propinquat anui an- nectendo. Quid autem anu conscia futillius? Proterva in minimis procul absit rapacitas, et fame noverca et adunca tenacitas. Cavendum est etiam ne pue- rorum pulveri seculento plus quam triennio ibidem alludat, licet maxima comitum gazave adfuerit af- fluentia, considerataque amoris opulencia, nisi ho- noris promotio vigeat in amore vel facultatum elatio in honore. Cum autem ob dulcoris patriæ delicias, parentumque venerabiles aspectus, regendi curam quis acceperit in natalis soli confinio, pomposo af- fatus insistendum est. Cante splendideque procura- tioni vicissim est arriendum, vestiumque varietate gaudendum, quoniam vestis polymite venustas, an- nulorumque insignia, multos aliud quam veritas exigit cogunt obtinere. Ornatu, favor, affatusque lepos, quum plurimos comparatos sensu, erroneo Homerum excedere visu compellunt, ordine tamen docendi prætaxato diiigerent observato. Locorum quoque damnosa libido attentius ablata sit, ut quod raro contingit provincialis honor, famam effe- rat in tulli commendationem. Quanto magis vero ve- nustatis titulus surrexerit, tanto magis subditorum insis endum est favori, ut quod proprii oris nequit effe- rri tumultibus, ipsorum tempestivis erogetur af- fatibus, ut non solum in morum dulcedine, verum etiam propriæ facultatis acumine commendabilis in- spectetur. Cum autem iam morum quam facultatis in publicum evenerit commendatio, cavendum est ne incestos caput ob- stipet, adulterium ora confun- dat, illiciteque malignitatis fetor famam bonam deni- gret, ne rosæ verum emittentes odorem videantur expirare, et lilia sud re castitatis quæsitâ decre- scere videantur. Venerabilis Cratonis effigies pro- priæ facultatis complicitibus, aliis etiam qui eum unico aspectu attingerant, mœoris causam præbuit et incrementum, qui Castoris in diversorio ob Eufra- siæ uxoris suæ delicias obdormivit, amplexando re- pertus est, capillis tractus, verbera castigatus, vul- nere laceratus, sale fricatus, urina servorum per- fusus, angulis ejectus, trabibus erectus, tandem lassatis tortoribus genitalibus privatus, sterquilinio suppositus, transeuntibus expositus: plebis abjectio, discipulorum desolatio, commilitonum opprobrium crudumque ac crudele, miserum ac miserrimum cunctis existit doloris spectaculum, affinitatis gra- tia parentelæque gloria in nullo sibi proficientibus. Licet enim prima quandoque salva fiant indicia, ultima vero alterius, saporis inquinamenta perma- nebunt, etc.

Consiliabar item gnatorum solvere carmen,

Obliqui facie surdus ab arce vehor.

Non pudeat struxisse dolos ex aggere sato,

Rumiferos sonitus dum movet ampla seges.

Aderat interdum rabies contermina ponto.

Dum loquor, ex quarto capite confer opus.

Vos precor, o juvenes quibus est celebranda ju-

ventus,

Suggerat innocuos nunc mea lyra modos.